

**Наталія Дідо,**

*старший викладач кафедри іноземних мов,  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
<https://orcid.org/0000-0001-5691-2517>  
м. Ужгород, Україна*

**Олеся Канюк,**

*старший викладач кафедри іноземних мов,  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
<https://orcid.org/0000-0001-9962-1154>  
м. Ужгород, Україна*

### **Ключові аспекти взаємодії викладача та студента на заняттях з англійської мови професійного спрямування**

#### **Key aspects of teacher-student interaction in ESP classes**

**Анотація.** У статті досліджено важливість взаємодії між викладачем та студентом на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах. Зазначається, що ця взаємодія не лише формує мовні навички, але й сприяє розвитку професійних комунікативних вмінь, необхідних для успішної кар'єри. Поряд з передачею знань вона втілює в собі й створення навчального середовища, що стимулює активну участь студентів та поглиблює їхнє розуміння англійської мови як інструменту комунікації та культурного взаєморозуміння. Підкреслено важливість адаптації методів та змісту навчання до потреб сучасного світу, який активно змінюється, та постійного удосконалення процесу взаємодії викладача і студента. Мета статті полягає у вивченні та аналізі різних аспектів цієї взаємодії з метою виявлення ключових факторів та запропонування рекомендацій для покращення процесу навчання. Дослідження використовує комплексний підхід, включаючи аналіз наукової літератури, спостереження навчального процесу та педагогічний досвід авторів. Ефективна комунікація між викладачем і студентом визначається як важливий елемент успішного навчання, що базується на принципах суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Крім того, робота вказує на важливість ролі викладача у стимулюванні емоційно-ціннісного ставлення студентів до навчання мови та відзначає необхідність практичної спрямованості навчання для ефективного опанування мовних навичок. Виокремлено та розкрито форми взаємодії викладача і студентів з точки зору форм та функцій з урахуванням ролей та цілей, які вони виконують у навчальному процесі. Робота також розглядає роль викладача в кожній формі взаємодії та наголошує на важливості його активної підтримки та організації на-

вчального процесу для досягнення максимальної ефективності. Крім того, доведено важливість створення сприятливого навчального середовища для досягнення продуктивної взаємодії на заняттях з іноземної мови.

**Ключові слова:** взаємодія, іноземна мова за професійним спрямуванням, викладач, студент, комунікативні навички, навчальне середовище.

**Summary.** *The article considers the importance of interaction between teacher and student in ESP classes at higher education institutions. It is noted that classroom interaction helps to form language skills as well as contributes to the development of professional communication skills necessary for a successful career. Along with the knowledge transfer, it also embodies the creation of a learning environment that stimulates students' active participation and deepens their understanding of English as a tool for communication and cultural understanding. The author emphasizes the importance of adapting teaching methods and content to the needs of the modern world, which is actively changing, and of continuously improving the process of interaction between teacher and student. The article is aimed at studying and analyzing various aspects of this interaction in order to identify key factors and offer recommendations for improving the learning process. The study uses a comprehensive approach, including an analysis of scientific literature, observation of the learning process and the authors' pedagogical experience. Effective communication between teacher and student is defined as an important element of successful learning based on the principles of subject-subject interaction. In addition, the paper emphasizes the importance of the teacher's role in stimulating students' emotional and value-based attitudes towards language learning and notes the need for practical orientation of learning for effective language skills acquisition. The forms of interaction between the teacher and students are distinguished and disclosed in terms of forms and functions, taking into account the roles and goals they fulfill in the learning process. The paper also considers the role of the teacher in each form of interaction and emphasizes the importance of his or her active support and organization of the educational process to achieve maximum efficiency. Besides, the importance of creating a favorable learning environment for achieving productive interaction in foreign language classes is proved.*

**Key words:** *interaction, ESP, teacher, student, communication skills, learning environment.*

**Вступ.** У сучасному світі, де англійська мова стала не лише засобом комунікації, але й важливою складовою успішної кар'єри, взаємодія між викладачем та студентом на заняттях з англійської мови набуває особливого значення. Ця взаємодія визначає не лише рівень мовних навичок, але й формує професійні комунікативні вміння, необхідні для успіху в майбутній професійній діяльності.

В атмосфері академічного розвитку взаємодія між викладачем та студентом на заняттях з англійської мови професійного спрямування у вищому навчальному закладі визначає успішність навчання та формує ключові мовні компетенції. Ця взаємодія поряд з передачею

знань втілює в собі й створення навчального середовища, що стимулює активну участь студентів та поглиблює їхнє розуміння англійської мови як інструменту комунікації та культурного взаєморозуміння.

На сучасному етапі викладання іноземної мови загалом та мови за професійним спрямуванням зокрема, виникає потреба перегляду організації практичних занять з іноземної мови, їх змісту, методів та прийомів навчання. Особливу увагу потрібно приділяти комунікативній спрямованості заняття та збільшенню його освітнього і розвивального потенціалу. Знання особистості кожного учня та врахування його індивідуальних здібностей і рівня розвитку є важливою умовою ефективного навчання.

Останні роки характеризуються активним пошуком нових та удосконаленням існуючих способів навчальної взаємодії викладача та студента, які б сприяли підвищенню результативності процесу опанування студентами іноземної мови професійного спрямування у вищому навчальному закладі. Такі процеси потребують постійного удосконалення з урахуванням середовища, що постійно змінюється і потребує адаптації як з боку студентів, так і з боку викладачів вищих навчальних закладів.

Дослідження різних аспектів взаємодії викладача зі студентом загалом, і при вивченні іноземної мови, зокрема, займає важливе місце у працях вітчизняних науковців. У цьому контексті чималого значення набуває вивчення культури педагогічної взаємодії, яка розглядається у працях І. Сабатовської, комунікативної поведінки вчителя, яку досліджує Н. Волкова, та особливостей взаємодії викладачів та студентів у навчальному процесі у працях Ю. Полікарпової, Т. Борової та О. Гончар. Психологічним аспектам педагогічної взаємодії присвячені роботи В. Зливкова, Л. Подоляка та В. Юрченка. Вагомий внесок в дослідження проблеми взаємодії викладача та студента на заняттях з іноземної мови зробили В. Кирикилиця, яка розглядає форми взаємодії викладача і студентів при вивченні навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» в умовах колективної навчальної діяльності, та І. Білецька, предметом дослідження якої є навчання студентів спілкування іноземною мовою шляхом правильно організованої, координованої мовленнєвої взаємодії під час занять.

Проте проведений нами аналіз вищезгаданих праць свідчить про те, що здійснені дослідження не охоплюють усіх аспектів проблеми взаємодії викладача та студентів при вивченні іноземної мови професійного спілкування. Залишаються актуальними питання пошуку шляхів досягнення ефективної взаємодії викладача і студента з метою підвищення якості освіти.

Запропонована стаття має на меті вивчити та проаналізувати різні аспекти взаємодії між викладачами та студентами під час занять з англійської мови за професійним спрямуванням в університетському середовищі. Зокрема, досліджуються фактори, які впливають на побудову якісної взаємодії та розвиток мовних навичок студентів, способи побудови комунікації, роль викладача та студентів у процесі навчання та інші. Мета полягає в ідентифікації ключових аспектів взаємодії, а також у запропонуванні рекомендацій для покращення цього процесу з метою забезпечення ефективного та продуктивного навчання студентів англійської мови в університетському середовищі.

**Методологія та методи дослідження.** Методологія дослідження передбачає застосування комплексного підходу, який включає у себе аналіз та синтез наукової літератури за темою статті; узагальнення та систематизація отриманої інформації, що дало змогу з'ясувати й порівняти підходи у напрямі окресленої проблеми; спостереження процесу взаємодії викладача та студентів на заняттях з іноземної мови та педагогічний досвід авторів.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У сучасному університетському середовищі, де англійська мова стає ключовим інструментом глобальної комунікації, важливо розглядати процес вивчення як багатоаспектний та взаємодійний. Відносини між викладачем та студентом на заняттях з англійської мови визначають якість освіти та формують майбутній успіх в професійному житті. Професійна іншомовна підготовка є процесом взаємодії між викладачами та студентами, спрямованим на розвиток у студентів професійної іншомовної компетентності через вивчення іноземної мови.

Викладачі англійської мови, що працюють зі студентами професійного спрямування, несуть відповідальність за формування мовленнєвої компетенції, вони повинні допомагати студентам освоювати мовні засоби, специфічні для їхньої майбутньої професійної діяльності. Крім того, викладачі виступають як наставники, які не лише передають знання, але й створюють умови для розвитку професійних комунікативних навичок, критичного мислення та культурної компетентності у студентів. Шляхом використання спеціалізованих методик викладання, рольових ігор та дискусій, викладачі створюють умови для розвитку мовленнєвої впевненості та адаптації до професійних комунікативних стандартів. Крім того, вони активно заохочують студентів до самостійного вивчення та вдосконалення мови, надаючи рекомендації щодо використання різноманітних джерел інформації та інтерактивних ресурсів. Зміцнюючи зв'язок зі студентами, викладач створює енергійне навчальне середовище, де діалог та обмін ідеями є не лише можливістю, але й необхідністю.

Студенти, в свою чергу, вносять важливий елемент в процес вивчення, використовуючи активну участь та самостійність для засвоєння англійської мови. Вони повинні бути відкритими до нових знань та вміти ефективно спілкуватися як у межах навчального класу, так і в поза навчальних ситуаціях. Заохочуючи їх виразно висловлювати свої думки та взаємодіяти, викладач сприяє розвитку навичок не лише в мовній сфері, але й в соціальному та міжкультурному контексті. Шляхом участі в різноманітних комунікативних вправах, дискусіях та професійних симуляціях, студенти здобувають вміння працювати в команді, вирішувати конфлікти та ефективно спілкуватися з колегами та клієнтами.

Можна виділити кілька основних факторів, що впливають на взаємодію на заняттях з іноземної мови. Факторами, пов'язаними з викладачем, є раціональність викладання, підхід до викладання, стратегія викладання і навіть особистість вчителя. Факторами, пов'язаними зі студентами, є мотивація, рівень англійської, методика навчання та особистість, наполегливість і навіть сімейне оточення. Володіння англійською мовою студентів, стилі навчання та особистість мають великий вплив на взаємодію в класі. Викладач також відіграє вирішальну роль у взаємодії в класі, наприклад, у професійній компетентності, методиці викладання, пристрасі та ставленні вчителя до учнів і навчання учнів.

Вивчення мови відбувається через змістовну взаємодію між усіма учасниками процесу. Ці учасники відіграють однаково важливу роль у вирішенні питання про те, чи навчання досягне своєї мети. Кожен елемент не може домінувати над іншими. Вчитель відіграє значну роль у створенні атмосфери, яка стимулює студентів бути учасниками процесу навчання. Він також має спланувати певну діяльність і взаємодію з метою досягнення або отримання певного поведінкового результату. На заняттях викладачу слід заохочувати мовленнєву взаємодію, іншими словами, він є відповідальним за сприяння формування навичок іншомовного професійного мовлення студентів. Для справжньої взаємодії в процесі вивчення мови учасники (вчителі, а також студенти) повинні цінувати унікальність один одного, не маніпулювати чи приймати рішення про те, як студенти можуть або будуть навчатися, але заохочувати їх і залучати, навчаючи, таким чином зміцнюючи їхню впевненість та задоволення від того, що вони роблять.

Необхідність володіння технологіями продуктивної взаємодії зі студентом є чи не ключовою компетенцією в контексті визначення професії викладача вищої школи. Ю. Полікарпова, яка розглядає сучасні тенденції у викладанні англійської мови в Україні, наголошує

на тому, що «враховуючи вимоги часу й максимальний орієнтир на результат, прописаний у стандартах з усіх спеціальностей, забезпечити якісний процес викладання англійської мови у вищій школі здатен фахівець, який ... володіє сучасними європейськими методиками навчання іноземних мов, а також технологіями продуктивної взаємодії зі студентом, уміє створити сприятливий психологічний клімат у навчанні для забезпечення впевненості студента у власних силах» [4, с. 63].

Вміння забезпечувати ефективну та продуктивну взаємодію з учнями є однією з ключових якостей педагога. Це вміння зазвичай пов'язують з комунікативними здібностями вчителя. Оскільки навчальний процес є інтерактивною категорією, ефективна комунікація між викладачем і студентом є умовою успішного навчального процесу. Визначаються наступні принципи комунікації вчителів: повага до всіх суб'єктів навчального процесу; заохочення студентів до спілкування; налагодження зворотнього зв'язку; використання різноманітних засобів комунікації. У цьому контексті вчитель повинен прагнути до оптимального спілкування, яке характеризується як діалогічне, довірливе, відкрите, рівноправне, поважливе, адекватно вимогливе, конгруентне, бажане, суб'єкт-суб'єктне, що передбачає встановлення позитивних стосунків, які сприяють успішному розв'язанню поставлених завдань, призводить до взаємопізнання, взаєморозуміння та взаємосприйняття [5, с. 176].

Відносини між викладачем і студентом у навчальному процесі мають будуватися на суб'єкт-суб'єктній основі, коли обидві сторони спілкуються на рівних, як особистості, як рівноправні учасники процесу спілкування, в результаті якого виникає діалог, що означає найбільшу сприйнятливість і відкритість до впливу одного учасника спілкування на іншого. Аналізуючи педагогічну взаємодію учасників навчального процесу в системі вищої освіти України, О. Гончар також наголошує на тому, що «нині научуваний розглядається як суб'єкт, співучасник навчального процесу, творча особистість, а не як об'єкт зовнішніх впливів» [2, с. 124]. Таким чином, головною метою професійної іншомовної підготовки студентів у сучасному інформаційному суспільстві є організація навчального процесу як суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії, яка спрямована на активне спілкування та діяльність, що забезпечують ефективне засвоєння знань та отримання необхідного досвіду для створення нових знань.

Здатність до активного професійного іншомовного спілкування, що досягається шляхом правильно організованої, координованої мовленнєвої взаємодії під час занять, є основою комунікативного підходу до вивчення іноземної мови. Сутність навчальної

дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» полягає у тому, що студенти не лише набувають знань, а й навчаються активному іншомовному мовленню. У зв'язку з цим можна стверджувати, що основним видом діяльності, що вивчається студентами під час занять іноземною мовою, є комунікативна. Студенти вищого навчального закладу мають демонструвати здатність ефективно використовувати іноземну мову як у процесі спілкування в реальних життєвих чи професійних ситуаціях, так і для отримання та покращення своїх знань.

Для викладача важливо не лише володіти іноземною мовою, а й застосовувати різноманітні комунікаційні технології, спрямовані на навчання через спілкування. Комунікативний підхід ґрунтується на тому, що навчання є моделлю комунікації, що сприяє свідомій мовленнєвій діяльності студентів. Головна мета – формування комунікативної компетентності, яка базується на знаннях, уміннях та навичках. Для досягнення цієї мети викладач повинен дотримуватися основних принципів комунікативного навчання іноземній мові. По-перше, мова, яка вивчається, є засобом спілкування в класі, а не просто об'єктом вивчення, по-друге, надання можливості учням висловлювати свої ідеї та думки, по-третє, створення вчителем ситуацій, які можуть сприяти комунікації, та впровадження таких видів групової діяльності, які мають спільні риси з подіями реального професійного спілкування. Важливо пам'ятати, що учитель діє як порадник під час комунікативної діяльності, а студентам слід надавати можливість розробляти стратегії для тлумачення мови так, як вона фактично використовується носіями мови, що може зробити студентів активнішими у взаємодії в групі.

Мова викладача має стимулювати емоційно-ціннісне ставлення студентів до вивчення іноземної мови та вміння застосовувати її в реальному спілкуванні. Завдання вчителя – не лише передавати знання, а й впливати на свідомість учнів, спонукати їх до роздумів та дій. Часто учні засвоюють лише граматичні правила та словниковий запас, не здатні їх застосувати у реальному спілкуванні, що призводить до розриву між навчанням та практикою. У цьому контексті важливою є організація такої взаємодії, яка сприяє зв'язку між знаннями учнів та спілкуванням іноземною мовою, розвиває мотивацію до вивчення мови та створює позитивне навчальне середовище. Загалом, взаємодія – це спосіб навчання, зокрема, розвитку мовленнєвих навичок. Взаємодія на практичному занятті наголошує на ефективності участі студента в діалозі, і, зрештою, на вдосконаленні вміння говорити іноземною мовою. Це стосується і використання відповідної мови в різних ситуаціях, ефективне усне спілкування вимагає

вміння належним чином використовувати мову в професійних та соціальних взаємодіях, що включає не лише вербальне спілкування, але і такі елементи мовлення як тон, наголос та інтонація. Крім того, нелінгвістичні елементи, такі як жести, мова тіла та вирази, необхідні для передачі повідомлень безпосередньо без будь-якої супровідної мови.

Щоб розвинути навички мовлення, викладачі англійської мови повинні мати можливість приділяти більше уваги тому, як відбувається взаємодія в групі. Оскільки взаємодія – це спільне зусилля учасників, кожен з них робить свій внесок у визначення напрямку та результату. Цього можна досягти різними способами: реалізуючи різні ролі учнів і викладачів, відкриваючи студентам різноманітну організацію класу, використовуючи різноманітні види діяльності, допомагаючи студентам висловлюватися та заохочуючи їх до використання стратегій спілкування. Викладач є ініціатором комунікації, і успіх залежить від того, як він здійснює перехід від звичайного спілкування до прямої педагогічної взаємодії. Він може налаштувати і стимулювати студентів, створити привабливу атмосферу та відчуті спільні емоції. Система комунікації повинна бути адекватною, оскільки саме так може бути досягнута емоційна єдність між вчителем і учнями, що суттєво впливає на мотиваційний аспект сучасної освіти.

Взаємодія між викладачем і студентом дуже важлива для тих, хто вивчає іноземну мову за професійним спрямуванням. Студентам потрібна зрозуміла подача матеріалу, їм потрібно перебувати в ситуаціях, які забезпечують максимальну особисту участь у спілкуванні, і їм потрібні можливості використовувати цільову мову в професійних та соціальних взаємодіях. Вивчення мови – це використання мови в комунікативних цілях. Отже, на будь-якому практичному занятті з іноземної мови повинні бути заходи взаємодії з учнями та/або між учнями, які пропонують учням можливість брати участь у вивченні мови. Інтерактивне включення комунікантів в англомовну комунікацію передбачає колективне, групове навчання у співпраці, де викладач і студент є рівноправними суб'єктами навчання [3, с. 74]. Таке навчання створює атмосферу взаємодії викладача і студентів, дає змогу майбутнім фахівцям практично розвивати свої мовленнєві навички у реальній професійній ситуації.

Звичайно, щоб побудувати взаємодію зі студентами іноземною мовою, а особливо мовою професійного спілкування, викладач має достатньо володіти нею. З одного боку, це впливає на те, як вчитель взаємодіє зі студентами. Чим більше він використовує англійську мову в класі, тим більше студентів її наслідують і використовують.



Будучи досвідченим, учитель також може стимулювати учнів до участі в усній взаємодії в класі. З іншого боку, студентський фактор може відігравати помітну роль у взаємодії на занятті. Рівень знань, характер, інтелект, впевненість і мотивація учня – це елементи, які можуть впливати на те, як учні спілкуються та взаємодіють з іншими в класі. У тих, хто вивчає мову, є власні уподобання. Одним студентам, ймовірно, подобається творче письмо та розмовна діяльність, а іншим більше подобається структурна діяльність. Крім уподобань, однією з проблем у вивченні мови може бути впевненість студентів. Почуття, такі як менша впевненість і страх помилитися, є причинами небажання учнів брати участь у спілкуванні в класі.

Взаємодія між викладачем і студентами в першу чергу пов'язана з тим, як викладач використовує мову, щоб перевірити розуміння мовного матеріалу студентом. Навчальні цілі та матеріали, які обговорюються в класі, можуть викликати різні способи взаємодії. Крім того, контекст класу, навчального закладу також можуть опосередковано впливати на побудову спілкування та взаємодію. Навчання у великому неоднорідному класі з низько мотивованими студентами та відсутністю зручностей у деяких моментах відрізняється від навчання у маленькому класі з високо успішними студентами, які мають доступ до Інтернету та мультимедіа. Для цих груп викладачі обирають різну мовленнєву практику та діяльність, кількість та рівень складності матеріалів, а також цілі навчання. Крім того, вони по-різному використовують тип запитань, відгуків і виправлення помилок.

Оскільки мовленнєва взаємодія на практичному занятті з іноземної мови має сприятливий вплив на вивчення мови, викладачі повинні стимулювати інтерес студентів і надати їм якомога більше можливостей для вивчення мови, реалізуючи різні види взаємодії в класі.

З точки зору форми та функції, взаємодію в класі можна розділити на три види: взаємодія між учителем і учнем/групою учнів, взаємодія учня з учнем та взаємодія між усіма учнями.

Взаємодія між учителем і учнем / групою учнів виникає, коли вчитель спілкується з усім класом, граючи роль лідера або контролера та визначаючи тип і процес діяльності. Основна функція такої взаємодії полягає у відпрацюванні мовленнєвих структур або структур, змодельованих учителем. Цей тип взаємодії також застосовується, коли вчитель звертається до всього класу, але очікує відповіді лише одного учня або групи учнів. Ця форма взаємодії часто використовується для оцінювання окремих учнів. Той самий підхід можна використовувати для неформальної бесіди на початку заняття, щоб поділитися ідеями, думками та досвідом, які можуть сприяти процесу навчання.

При використанні взаємодії «учень-учень», тобто роботи в парах студенти отримують завдання, яке вони повинні виконати у парі. У цьому випадку викладач виконує роль консультанта або порадирика, допомагаючи в разі потреби. Після завершення роботи він об'єднує пари в групи, і кожна пара звітує про свою роботу. У парах студенти повторюють матеріал попереднього заняття, виконують різні респонсивні вправи (питально-відповідальні вправи, вправи-репліки), складають діалоги, виконують разом завдання за прочитаним текстом. Переваги такого виду роботи у тому, що кожен студент має можливість висловитись та в кожного промовця є слухач і помічник [1, с. 118]. Метод ситуативного включення студентів у діалог обов'язково має бути присутнім у навчальному процесі. У діалозі студенти, як правило, обмінюються не навчальною, а фаховою інформацією за допомогою мовних засобів, тому що ситуації професійного іншомовного спілкування наближені до професійної реальності.

Принцип взаємодії «учні – учні» або групової роботи є таким самим, як і в парі. Ця діяльність заохочує незалежне навчання та передає певну відповідальність за навчання учням, оскільки вона наближається до спілкування в реальному житті, де студенти спілкуються в малих групах або парах. Ці форми взаємодії можна впроваджувати за допомогою інтерактивних завдань, таких як дискусія, розповідь, рольові ігри, читання вголос і дебати.

Один із ключових методів активного залучення всіх студентів до англомовної комунікації – це проведення дискусій. Дискусія дає можливість висловити власну думку, виявити різні погляди та, обмінюючись ними, зробити певні висновки. Вона сприяє розвитку навичок імпровізації, подоланню упереджень щодо старих підходів, планів і т. д. Дискусійна діяльність сприяє активному навчальному середовищу, в якому студенти вчаться оцінювати інформацію та виробляти більш витончений підхід до різних проблем. Після завершення групової дискусії важливо провести адекватну оцінку роботи учасників, яка буде здійснюватися як викладачем, так і всіма студентами. Зворотний зв'язок може бути забезпечений різними способами, включаючи підведення підсумків дискусії кожною групою перед аудиторією, порівняння висновків різних груп та об'єднання пропозицій у загальну концепцію.

Поширеною проблемою, з якою стикаються викладачі в процесі взаємодії на заняттях з іноземної мови, є стриманість студентів. Мовчання, небажання брати участь у спілкуванні і використовувати цільову мову зазвичай сприймається як розчарування та невдача як для викладача, так і для студента. Це є основною перешкодою для розвитку у студентів навичок усного іншомовного спілкування

порівняно з розвитком навичок читання та аудіювання. Однією з причин небагатослів'я в класі може бути особистість студента, у такому випадку повага до його особистості – це важливий спосіб підвищити навчальний ентузіазм, викладач не повинен змушувати студента говорити і, тим більше, формувати думку про студента лише на основі його успішності або активності на занятті. Оскільки вчитель завжди визначає, коли і про що будуть говорити студенти на занятті, належне використання індивідуальної взаємодії вчителя та студента може допомогти зменшити його стриманість. Викладачу важливо думати про те, як проводити свої заняття та як його взаємодія зі студентами може вплинути на їх комунікативність та поведінку в аудиторії.

У процесі навчання багато студентів відчувають страх. Деякі з них бояться запитань вчителя, і цей страх може впливати з багатьох моментів. Це і небажання надати неправильну відповідь, і побоювання здаватися менш розумним за однолітків чи просто страх негативної реакції на неправильну відповідь на поставлене запитання. Страх є негативним стримуючим фактором і блокуванням процесу навчання, і часто може перешкоджати ентузіазму або інтересу студента, якщо страх невдачі та потенційних покарань є занадто сильним для студента. Багатьом вдається подолати це відчуття або адаптуватися до навчання з певним побоюванням, але інших це деморалізує, студент занепадає духом і просто здається. Загалом процес навчання зазнає значного негативного впливу. Багато викладачів не усвідомлюють, що ставлячи студентам запитання, вони взаємодіють з ними, а не просто перевіряють знання чи прогрес у навчанні. Вчителі повинні ставитися до цього «форуму запитань і відповідей» як до індивідуальної взаємодії викладача та студента з метою допомогти студенту зрозуміти, чому його навчив учитель. Важливо, щоб викладачі використовували кожену можливість і взаємодію як інструмент і момент для покращення загального розуміння та засвоєння цільової мови.

Говорячи про активних і тихих студентів у навчальній взаємодії, по-перше, викладачі не повинні мати упередженого ставлення до студентів, які здаються тихішими за інших. Якщо вони не беруть участі в обговоренні або не діляться ідеями в усній формі, зазвичай викладачі думають, що у них немає бажання вчитися. Це, відповідно, впливає на судження при оцінюванні мовних показників студентів, оскільки багато оцінок у класі спирається на дії та поведінку студентів, які легко спостерігати та вимірювати. Багато викладачів більше дбають про активних студентів, які завжди готові відповісти на запитання в аудиторії. Довільне виділення студентів для відповіді на запитання – це спосіб перевірити, чи студенти зосередилися

на занятті та чи можуть переказати знання, і це процес взаємодії між викладачами та студентами. Викладачі повинні усвідомлювати, що вони насправді спілкуються зі студентами, це не повинно бути приводом для їх покарання, інакше це, швидше за все, призведе до стресу у студентів і навіть до опору навчанню.

Важливою умовою для досягнення продуктивної взаємодії на заняттях з іноземної мови є створення сприятливого навчального середовища. Взаємини викладача та студента є ключовим фактором у навчальному процесі. Спілкування вчителя та його співпраця зі студентами створюють умови для їх активної участі у навчанні. Створення сприятливого середовища на занятті сприяє формуванню комунікативних вмінь студентів і сприяє вільному висловлюванню їхніх думок. Навчання іноземної мови стає складним без належного рівня спілкування. Розуміння проблем студентів, їхніх страхів та труднощів у навчанні допомагає вчителю краще усвідомити перешкоди, що можуть виникати. Позитивна навчальна атмосфера є важливим фактором успішного вивчення іноземної мови. Саме сприятлива атмосфера комунікації сприяє навчальній взаємодії між викладачем і студентом, встановлює гармонійну співпрацю між усіма учасниками навчального процесу. Коли студент почуватися вільно, це допомагає подолати бар'єри невпевненості, сприяє ефективній взаємодії між учасниками занять.

Спочатку застосовуються методи, які сприяють створенню атмосфери доброзичливості в групі, що робить навчальну діяльність цікавою для студентів. Це включає, передусім, усмішку та доброзичливість викладача. Енергійний та жвавий настрій викладача впливає на емоційний стан студентів, сприяючи встановленню особистого контакту між ними.

Викладач і студенти повинні співпрацювати як партнери. Викладачу варто змінити традиційні погляди на навчання та роль авторитету в класі, щоб по-справжньому ділитися авторитетом зі студентами. Важливо поважати думки та почуття студентів і підтверджувати цінність кожного. Вчителю необхідно створити умови, що спонукали б учнів висловлювати свої думки, обговорювати, спростовувати або погоджуватись з думкою викладача чи одногрупників. Деякі викладачі вважають, що тільки діти потребують схвалення та визнання. Насправді будь-яка людина має гостру потребу і бажання бути прийнятим і схваленим. Студенти університету не є винятком і також потребують похвали та визнання. Викладачі англійської мови можуть сприяти цьому почуттю власної гідності та прийняття шляхом надання постійного позитивного зворотного зв'язку, щоб закріпити належну поведінку та активну діяльність студентів. Позитивний

відгук може підсилити внутрішню навчальну мотивацію учнів. Такий відкритий діалог позитивно впливає на розвиток пізнавальних інтересів студентів, збільшує їхню мотивацію до вивчення іноземної мови, сприяє свідомому засвоєнню іноземної мови і розвитку таких якостей, як самостійність, ініціативність і творчість.

**Висновки з дослідження.** Взаємодія між викладачем та студентом на заняттях з англійської мови професійного спрямування є ключовим елементом ефективного навчання. Продуктивна взаємодія – це така, коли майже всі студенти беруть участь і залучаються до діяльності, щоб ефективно та продуктивно засвоювати знання та навички за допомогою вчителя як фасилітатора. Ефективна комунікація між викладачем та студентом сприяє розумінню матеріалу, стимулює активну участь та підвищує зацікавленість у навчанні. Використання різноманітних методів та підходів до викладання, таких як рольові ігри, ділові симуляції та інтерактивні вправи, сприяє активному залученню студентів до процесу навчання та збільшує ефективність засвоєння матеріалу. Важливість фокусу на розвитку комунікативних навичок учасників навчального процесу відображається на їхній успішності в подальшій професійній діяльності та взаємодії з колегами та клієнтами.

Співпраця між викладачем та студентом у процесі вивчення англійської мови є важливим чинником успішного навчання, що сприяє як особистісному, так і професійному розвитку студентів. Ця взаємодія, що базується на взаєморозумінні та взаємній підтримці, сприяє не лише навчанню, але і формуванню критичних громадян, здатних ефективно співпрацювати в глобальному світі. Такий підхід до взаємодії на заняттях з англійської мови створює плідне підґрунтя для інтелектуального зростання та культурної взаємодії в університетському середовищі.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька І.О. Особливості навчання студентів мовленнєвої взаємодії на заняттях англійської мови. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*. Серія: 120 Педагогіка. 2006. № 6. С. 117–120.
2. Гончар О.В. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в системі вищої освіти України (історико-педагогічний аспект): монографія. Харків: ХНАДУ, 2011. 424 с.
3. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2010. 200 с.
4. Полікарпова Ю.О. Сучасні тенденції у викладанні англійської мови в Україні. *Народна освіта*. 2017. Випуск № 2. С. 60–65.
5. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації: навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 312 с.